

УДК 339.9:336.1:502

Кіржнер Д., здобувач PhD
ДННУ «Академія фінансового управління»

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Сучасна економічна політика України формується під впливом глибоких міжнародних трансформацій, пов'язаних із реалізацією Глобальних цілей сталого розвитку ООН та переходом до зеленої економіки. У цьому контексті важливе місце займають міжнародні економічні відносини, які дедалі більше визначають правила доступу до ринків, джерел фінансування та вимоги до екологічної ефективності виробництва.

Одним із ключових чинників, що впливає на українські підприємства, є механізм вуглецевого коригування імпорту ЄС (СВАМ). З 2023 року діє його перехідна фаза, під час якої імпортери до ЄС зобов'язані звітувати про викиди парникових газів, а з 2026 року передбачені фінансові зобов'язання. Це стимулює українські металургійні, цементні та хімічні підприємства впроваджувати системи моніторингу, звітності та верифікації викидів (MRV), підвищувати енергоефективність і здійснювати модернізацію виробництв. Державна фінансова підтримка у такій ситуації повинна сприяти прискоренню цих процесів, компенсуючи ризики високих інвестиційних витрат і тривалого строку окупності «зелених» проєктів [1].

Важливим інституційним орієнтиром для України є програма Ukraine Facility (2024–2027), яка поєднує фінансову допомогу ЄС з виконанням реформ, передбачених «Планом України». Одним із головних її пріоритетів визначено зелений перехід, розвиток системи управління державними інвестиціями та підвищення прозорості бюджетних процесів. Це означає, що доступ до ресурсів ЄС безпосередньо залежить від ефективності державних механізмів підтримки «зелених» інвестицій, якості їх моніторингу та контролю досягнутих результатів [2].

Україна також визначила національні орієнтири у Національному плані з енергетики та клімату до 2030 року (НЕСР). Документ передбачає підвищення частки відновлюваних джерел енергії до 27% у кінцевому споживанні, скорочення енергетичних витрат та зменшення обсягів викидів парникових газів. Для системи публічних фінансів це означає необхідність «озеленення» бюджетного процесу — від планування програм до контролю їх виконання. Кожна бюджетна гривня, спрямована на підтримку підприємств, має забезпечувати вимірюваний екологічний ефект і сприяти підвищенню ресурсної ефективності [3].

Значну роль у фінансуванні сталого розвитку відіграють міжнародні фінансові організації — Світовий банк, ЄБРР, ЄІБ, ІФС. Саме вони визначають сучасні стандарти прозорості, оцінки впливу та екологічної відповідальності інвестицій. В умовах післявоєнного відновлення України доцільно використовувати механізм блендінг-фінансування, який поєднує грантові ресурси з пільговими кредитами та державними гарантіями. Це дає змогу зменшити ризики приватних інвесторів, здешевити капітал і підвищити ефективність державних видатків [4].

У межах дослідження пропонується впровадження методологічної рамки «Аналіз - Селекція - Контроль - Оцінка впливу» для управління державною фінансовою підтримкою екологічної стійкості підприємств.

1. Аналіз - визначення, у яких секторах та проєктах без державної підтримки не відбудеться екологічна модернізація.

2. Селекція - вибір найбільш ефективних інструментів: гранти на енергоаудити, часткові державні гарантії «зелених» кредитів, механізм компенсації розриву життєздатності (VGF) для муніципальних і промислових проєктів, податкові стимули за досягнуті результати.

3. Контроль - поєднання попереднього, поточного й післяпроєктного моніторингу, впровадження цифрових дашбордів результатів і незалежної верифікації MRV.

4. Оцінка впливу - застосування підходу results-based financing, коли виплати залежать від підтвердженого ефекту: зниження енергоємності, скорочення викидів, зростання продуктивності.

Фіскальна стійкість залишається головною умовою реалізації зеленої політики. МВФ наголошує на необхідності поєднання кліматичних ініціатив із бюджетною дисципліною: поступового впровадження вуглецевого ціноутворення (ETS/податок на вуглець), розвитку національної MRV-інфраструктури та заміни нецільових пільг на прозорі інструменти підтримки, які «платять» лише за реальні результати [5].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що міжнародні економічні відносини - через СВАМ, Ukraine Facility, NECP та стандарти міжнародних фінансових організацій формують нову логіку державної підтримки зеленої економіки. Її головні принципи стають відкритість, результативність, екологічна орієнтація та контроль ефективності. Від того, наскільки швидко Україна інтегрує ці підходи у свою фінансову систему, залежить не лише темп євроінтеграції, а й конкурентоспроможність національних підприємств на світових ринках.

Список використаних джерел:

1. European Commission. Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM): transitional phase 2023–2025 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en (дата звернення: 23.04.2025).

2. European Commission. Ukraine Facility (2024–2027): Financial and reform framework for Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/ukraine-facility_en (дата звернення: 23.04.2025).

3. Кабінет Міністрів України. Україна затвердила Національний план з енергетики та клімату (NECP) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/ukraina-zatverdyla-natsionalnyi-plan-z-enerhetyky-ta-klimatu-v-den-pochatku-peremovyn-pro-vstup-do-ies> (дата звернення: 23.04.2025).

4. Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 року (NECP) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://me.gov.ua/download/2cad4803-661e-4ae9-9748-3006d6eb3e1c/file.pdf> (дата звернення: 23.04.2025).

5. International Monetary Fund. Policies to Address Climate Change: Ukraine. IMF Selected Issues Paper, 2024 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Publications/selected-issues-papers/Issues/2024/02/05/Policies-to-Address-Climate-Change-Ukraine-544431> (дата звернення: 23.04.2025).